

ALISHER NAVOIY MEROSINI YOSH AVLODGA SODDA VA SAMARALI YETKAZISH YO‘LLARI

Tursunova Dilso‘z O‘ralovna

Qashqadaryo viloyati Qarshi xalqaro universiteti Filologiya va tillarni o‘qitish kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada buyuk o‘zbek mutafakkiri Alisher Navoiy merosini yosh avlodga sodda va samarali shaklda yetkazish yo‘llari tahlil qilinadi. Muallif Navoiy asarlarini zamonaviy tarjimada taqdim etish, raqamli platformalardan foydalanish, interaktiv o‘quv metodlarini joriy qilish, ijtimoiy tarmoqlarda targ‘ibot olib borish hamda ijodiy tanlovlar tashkil etish orqali Navoiy ijodini keng ommaga etkazish usullarini ko‘rsatib o‘tadi. Maqola yoshlar qalbida Navoiyga bo‘lgan qiziqishni oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *Alisher Navoiy, yosh avlod, meros, ta‘lim, soddalashtirish, raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar, interaktiv usullar, milliy ma‘naviyat, adabiyot targ‘iboti.*

Аннотация. *В статье анализируются способы простой и эффективной передачи наследия великого узбекского мыслителя Алишера Навои молодому поколению. Автор демонстрирует методы доведения творчества Навои до широкой аудитории путем представления его произведений в современных переводах, использования цифровых платформ, внедрения интерактивных методов обучения, продвижения в социальных сетях, организации творческих конкурсов. Статья направлена на повышение интереса к Навои среди молодежи.*

Ключевые слова: *Алишер Навои, молодое поколение, наследие, образование, упрощение, цифровые технологии, социальные сети, интерактивные методы, национальная духовность, литературная пропаганда.*

Abstract. *This article analyzes the ways to convey the legacy of the great Uzbek thinker Alisher Navoi to the younger generation in a simple and effective way. The author shows ways to convey Navoi's work to the wider public by presenting Navoi's works in modern translation, using digital platforms, introducing interactive teaching methods, promoting them on social networks, and organizing creative competitions. The article serves to increase interest in Navoi among young people.*

Keywords: *Alisher Navoi, younger generation, heritage, education, simplification, digital technologies, social networks, interactive methods, national spirituality, literature promotion.*

Kirish. *Alisher Navoiy – o‘zbek xalqining faxri, jahon miqyosidagi yirik mutafakkir, mumtoz adabiyotimizning asoschilaridan biridir. Uning boy va serqirra*

merosi nafaqat adabiyot, balki ma'naviyat, axloq, gumanizm, davlat boshqaruvi, ilmfan va xalqparvarlik sohalarini ham o'z ichiga oladi. Navoiy asarlarida insonparvarlik, komil inson tarbiyasi, ilmga intilish va adolat kabi umumbashariy g'oyalar ilgari surilgan bo'lib, ular bugungi kun uchun ham nihoyatda dolzarbdir. Ammo, bugungi globallashuv davrida, texnologiyalar tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan bir paytda, yoshlarning mumtoz adabiyotga, ayniqsa, Navoiy merosiga bo'lgan qiziqishi sustlashib borayotgani kuzatilmoqda. Bu holatning asosiy sabablari – tilda qiyinchilik, mavzularning zamonaviy hayot bilan bog'liq bo'lmasligi, o'qitish metodikasining an'anaviyligi va yetarli motivatsiyaning yo'qligidir. Shu sababli, Alisher Navoiy kabi buyuk shaxsning ijodiy merosini yangi avlodga sodda, tushunarli, zamonaviy va samarali usullar orqali yetkazish muhim vazifa hisoblanadi. Bu maqolada ana shu yo'llar haqida tahliliy mulohazalar yuritiladi, dolzarb taklif va metodik yondashuvlar ilgari suriladi. Ko'pgina yoshlar Navoiy tilini tushunishda qiynaladilar. Shu sababli uning asarlarini zamonaviy o'zbek tilida soddalashtirib, mazmunan yaqin tarjimalar bilan taqdim etish muhimdir. Bu usul orqali yoshlarda Navoiyga nisbatan qiziqish uyg'otiladi va ular asta-sekin asl matnlarga ham murojaat qilishga intiladilar.

Zamonaviy yoshlar ko'proq telefon, planshet va kompyuterlar orqali ma'lumot olishadi. Shu sababli Alisher Navoiy hayoti va ijodini mobil ilovalar, animatsiyalar, podkastlar va videodarslar orqali tushunarli qilib yetkazish katta samarani beradi. Masalan, "Xamsa" dostonlari asosida qisqa animatsion filmlar yoki qiziqarli viktorinalar tayyorlash mumkin. An'anaviy dars berish uslublariga qo'shimcha ravishda, Navoiy asarlarini o'rgatishda ijodiy yondashuvlar – rolli o'yinlar, musobaqalar, sahna ko'rinishlari, debatlar tashkil etish maqsadga muvofiq. Bu yoshlarning faolligini oshiradi, ularni fikrlashga undaydi va Navoiy ijodini jonli tarzda anglashlariga yordam beradi. Bugungi yoshlar eng ko'p vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazadilar. Bu orqali Navoiy merosi kengroq auditoriyaga yetib boradi. Yoshlarning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, ularni Navoiy merosiga yaqinlashtirish uchun she'rxonlik tanlovlari, insholar bellashuvi, rasm va teatr festivallari o'tkazish zarur. Bunday tadbirlar ularning qalbida Navoiyga mehr uyg'otadi va uni chuqurroq anglashga undaydi.

Adabiyot tahlili. Usmanov O'ktam Xamdamovichning "Alisher Navoiy asarlarida ta'limiy-axloqiy va tarbiyaviy qarashlar" nomli maqolasida, Navoiy asarlarining o'quvchilarga ta'siri va ularning axloqiy tarbiyasiga qo'shgan hissasi tahlil qilingan. Maqolada, Navoiy asarlarini o'qish orqali o'quvchilarda ijobiy axloqiy sifatlar, mas'uliyat hissi va adolatga bo'lgan hurmat shakllanishi mumkinligi ta'kidlangan. Shuningdek, Navoiy asarlarini o'rgatish orqali yosh avlodning ma'naviy kamolotiga erishish mumkinligi ko'rsatilgan. Mamadaliyeva Yorqinoy Zokirjonovnaning "Alisher Navoiy hayoti va ijodi" nomli maqolasida, Navoiy hayoti va ijodiy faoliyati keng tahlil qilingan. Maqolada, Navoiy asarlarini yosh avlodga o'rgatishning ahamiyati, uning asarlaridagi insonparvarlik, adolat va ma'naviyat kabi mavzularning

yoshlarning dunyoqarashini shakllantirishdagi roli muhokama qilingan. Shuningdek, Navoiy ijodining jahon adabiyotiga ta'siri va uning milliy madaniyatdagi o'rni haqida so'z yuritilgan. Rajabova Gulrux va Tohirova Sevinchoyning "Alisher Navoiy ma'naviy merosining yosh avlodga ilhom va tarbiyasiga ta'siri" nomli maqolasida, Navoiy ijodida inson muammosi yoritilganligi va uning yosh avlodga ta'siri tahlil qilingan. Maqolada, Navoiy fikricha, insonning qadr-qimmatini uning ma'naviy qiyofasi, axloqiy sifatleri bilan belgilanadi. Shuningdek, Navoiy asarlarida insonning ijtimoiy hayot jarayonida insoniy xislatlarga ega bo'lishi, aql, fahm-farosat va fikrlash qobiliyatining ahamiyati ta'kidlangan.

Muhayyo Toshqorayevaning maqolasida, yoshlar orasida Alisher Navoiy asarlariga bo'lgan qiziqish yildan-yilga oshib borayotgani ta'kidlangan. Tadqiqotda ishtirok etgan talabalar va yosh kitobxonlar, Navoiy asarlarini chuqur o'rganish orqali ma'naviy kamolotga e'tibor qaratishlarini, uning ijodi ularning dunyoqarashini boyitishda muhim o'rin tutishini ta'kidlagan. Bu esa Navoiy merosining zamonaviy jamiyat uchun ham ahamiyatli ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi. Yuqoridagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Alisher Navoiy asarlarini yosh avlodga yetkazish, ularning ma'naviy va axloqiy tarbiyasida muhim rol o'ynaydi. Navoiy asarlaridagi insonparvarlik, adolat, ma'naviyat kabi g'oyalar yoshlarning dunyoqarashini shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bois, Navoiy asarlarini zamonaviy ta'lim tizimida o'rgatish, ularni yosh avlodga yetkazishning samarali usullarini ishlab chiqish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari va muhokamasi. Tadqiqot davomida Alisher Navoiy merosining yosh avlodga qanday shaklda va vositalar orqali samarali yetkazilishi masalasi har tomonlama o'rganildi. Quydagi asosiy jihatlar ilmiy asosda tahlil qilindi va amaliy kuzatuvlar bilan tasdiqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ko'pchilik yoshlar mumtoz o'zbek tilidagi asarlarni tushunishda qiynalmoqda. Navoiy asarlarini zamonaviy o'zbek tiliga moslashtirilgan, soddalashtirilgan tarjimalar orqali o'rganish ularning mazmunini chuqurroq anglashga yordam bermoqda. Bu usul ayniqsa o'rta ta'lim bosqichidagi o'quvchilar uchun samarali bo'lib chiqdi.

Interaktiv darslar, animatsion videolar, elektron darsliklar va mobil ilovalar orqali Navoiy ijodini o'rgatish talaba va o'quvchilarning e'tiborini tortdi. Ijtimoiy tarmoqlarda qisqa videolar, infografikalar va viktorinalar orqali olib borilgan tajribalar yoshlar orasida katta qiziqish uyg'otdi. Bu holat raqamli texnologiyalar yordamida Navoiy merosini targ'ib qilish zarurligini yana bir bor isbotladi. Rolli o'yinlar, sahna ko'rinishlari, tanlov va bahs-munozaralar orqali Navoiy asarlarini o'rganish o'quvchilarda faollikni oshirdi. Kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, an'anaviy dars shakllariga ijodiy yondashuvlar qo'shilganda, o'quvchilarning bilimni qabul qilish darajasi sezilarli oshadi. Bunday uslublar orqali Navoiy ijodi "jonli" shaklda yetkaziladi. O'tkazilgan so'rovnomalarda ishtirok etgan o'quvchilar va talabalarning 70 foizdan ortig'i Navoiy asarlarini tushunishda qiyinchilik borligini bildirgan. Shu

bilan birga, ular Navoiy g'oyalarini zamonaviy til, vizual vositalar va kreativ metodlar orqali o'rgatish taklifini qo'llab-quvvatladilar. Bu esa tadqiqotning amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi.

Olib borilgan ilmiy adabiyot tahlillari (Usmonov, Mamadaliyeva, Rajabova va boshqalar) natijalari ham bizning tadqiqot xulosalarini qo'llab-quvvatlaydi. Olimlar ham Navoiy merosini yosh avlodga zamonaviy shakllarda taqdim etish zarurligini ta'kidlaydilar. Alisher Navoiy merosini yosh avlodga yetkazishda tilni soddalashtirish, raqamli vositalardan foydalanish, ijodiy va interaktiv metodlarni tatbiq etish, hamda motivatsiyani oshirish asosiy omillar hisoblanadi. Navoiy ijodi yoshlar tarbiyasida ulkan imkoniyatlar eshigini ochadi, biroq bu imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun ta'lim tizimi va uslubiyatda yangicha yondashuvlar talab etiladi.

Xulosa. Alisher Navoiy – o'zbek adabiyoti va ma'naviyatining buyuk namoyandasi bo'lib, uning boy ijodiy merosi har bir avlod uchun bebaho tarbiya manbai hisoblanadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Navoiy asarlarida ilgari surilgan g'oyalar – insonparvarlik, adolat, ilmu ma'rifat, axloqiy poklik va vatanparvarlik bugungi yoshlar tarbiyasida ayni dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, Navoiy ijodini yosh avlodga yetkazishda quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega:

- Tilni soddalashtirish va zamonaviy tarjimalardan foydalanish – yoshlarning asar mazmunini to'liq anglashini osonlashtiradi.
- Raqamli va interaktiv metodlar – animatsiyalar, elektron darslar, mobil ilovalar orqali yoshlarning qiziqishini oshiradi.
- Ijodiy yondashuvlar – rolli o'yinlar, sahna ko'rinishlari, bahs va tanlovlar orqali bilimni mustahkamlaydi.
- Samarali ta'lim uslublari va yangi pedagogik yondashuvlar – Navoiy merosining o'quv jarayonida faol qo'llanishini ta'minlaydi.
- Ijtimoiy tarmoqlarda faol targ'ibot – yoshlar orasida keng auditoriyani qamrab olish imkonini beradi.

Shu asosda, Alisher Navoiy ijodini yosh avlod qalbiga singdirish uchun zamonaviy va an'anaviy uslublarni uyg'unlashtirish, yoshlarning dunyoqarashi, tafakkuri va qiziqishlariga mos yondashuvlarni ishlab chiqish zarur. Faqat shundagina biz Navoiy merosini faqat o'rganibgina qolmay, balki uni yashatgan, davom ettirgan va kelajak avlodga ilhom manbai sifatida taqdim eta olgan bo'lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Usmonov, O'. X. (2023). *Alisher Navoiy asarlarida ta'limiy-axloqiy va tarbiyaviy qarashlar*. Pedagogik ta'lim va fanlar jurnali, 4(3), 42–48. Olingan manzil: <https://bestpublication.org/index.php/pedg/article/view/3021>
2. Mamadaliyeva, Y. Z. (2023). *Alisher Navoiy hayoti va ijodi*. International Trends in Youth Science, 6(2), 27–33. Olingan manzil: <https://worldlyjournals.com/index.php/ituy/article/view/8699>
3. Rajabova, G., & Tohirova, S. (2024). *Alisher Navoiy ma'naviy merosining yosh avlodga ilhom va tarbiyasiga ta'siri*. Zenodo ilmiy platformasi. Olingan manzil: <https://zenodo.org/records/14891276>
4. Toshqorayeva, M. (2024). *Navoiy asarlarini yosh avlod qalbiga singdirishda zamonaviy yondashuvlar*. O'zbekiston Milliy axborot agentligi (UZA). Olingan manzil: https://uza.uz/oz/posts/navoiy-asarlarini-ulug-sarkardalar-ham-asrab-avaylagan_685911
5. Yo'ldoshev, A. (2018). *Alisher Navoiy ijodining ma'naviy-ma'rifiy asoslari*. Toshkent: Fan va Texnologiya nashriyoti.
6. Qodirov, B. (2020). *Navoiy ijodi va zamonaviy ta'lim: uyg'unlik muammolari*. O'zbek tilshunosligi va adabiyotshunosligi jurnali, 2(1), 58–65.
7. Karimov, I. (1991). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: O'zbekiston.